

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Amsterdam, 10 september 2013

Geachte mevrouw Bussemaker, geachte heer Teeven,

Op dit moment werken de Ministeries van V&J en OCW aan de Nederlandse implementatie van Europese Richtlijn 2012/28/EU over het gebruik van verweesde werken. Deze richtlijn stelt erfgoedinstellingen onder voorwaarden in staat om auteursrechtelijk beschermde werken in hun collecties waarvan de rechthebbenden onbekend of onvindbaar zijn, te digitaliseren en online beschikbaar te stellen. Een belangrijke voorwaarde is dat zorgvuldig naar hen is gezocht.

Echter, voor grote projecten is het ondernemen van een zorgvuldige zoektocht naar alle rechthebbenden (vaak erfgenamen) veelal onhaalbaar, want dit is uiterst kostbaar en tijdrovend. Zoals geconstateerd in het IViR-onderzoek *Digitalisering van Audiovisueel Materiaal door Erfgoedinstellingen: Modellen voor Licenties en Vergoedingen* door Bernt Hugenholtz en David Korteweg¹ is de licentieproblematiek bij grootschalige digitaliseringsprojecten met name gelegen in het enorme aantal toestemmingen dat van rechthebbenden moet worden verworven. Voor dit probleem biedt de Richtlijn Verweesde Werken geen oplossing.

Organisaties van Nederlandse erfgoedinstellingen en de Federatie Auteursrechtbelangen vragen daarom uw aandacht voor de mogelijkheid om, samen met de op handen zijnde richtlijnimplementatie, ook Extended Collective Licensing (ECL) in de wet te introduceren.

ECL vindt zijn oorsprong in Scandinavië en biedt een wettelijk kader voor collectieve beheersorganisaties (CBO's) om met gebruikers vrij onderhandelde overeenkomsten over het gebruik van werken van bij CBO's aangesloten rechthebbenden, uit te breiden naar niet-aangesloten rechthebbenden. In Scandinavië wordt ECL al geruime tijd succesvol toegepast om digitalisering en online ontsluiting van erfgoedcollecties mogelijk te maken.² Ook het Memorandum of Understanding on Out-of-Commerce Works dat in 2010 in Brussel werd gesloten, gaat uit van ECL.³ Sindsdien heeft

¹ D.A. Korteweg, P.B. Hugenholtz, m.m.v. J. Poort, *Digitalisering van Audiovisueel Materiaal door Erfgoedinstellingen: Modellen voor Licenties en Vergoedingen*, onderzoek in opdracht van Beelden voor de Toekomst/Nederland Kennisland, april 2011, [www.ivir.nl/publicaties/hugenholtz/110503IVIR_onderzoek_final%20\(3\).pdf](http://www.ivir.nl/publicaties/hugenholtz/110503IVIR_onderzoek_final%20(3).pdf).

² Zie ook het IViR-rapport van J. Axhamn en L. Guibault, *Cross-border extended collective licensing: a solution to online dissemination of Europe's cultural heritage?*, report for EuropeanaConnect, augustus 2011, www.ivir.nl/publicaties/guibault/ECL_Europeana_final_report092011.pdf

³ Vgl. A. Beunen, L. Guibault, *Brussels Memorandum of Understanding inzake digitalisering en online beschikbaarstelling van out-of-commerce boeken en tijdschriften*, *AMI* 2011, p. 221-226, www.ivir.nl/publicaties/guibault/AMI_2011_6.pdf.

Frankrijk reeds een op ECL gebaseerde wet ingevoerd en momenteel overwegen onder andere ook Duitsland en het Verenigd Koninkrijk ECL in hun wetgeving te introduceren.

In Nederland sluiten erfgoedinstellingen en CBO's collectieve licenties, waarbij de CBO's tevens gemaximeerde vrijwaringen verlenen voor aanspraken van (nog) niet vertegenwoordigde rechten of rechthebbenden. Dergelijke collectieve regelingen vormen een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van digitaliseringsprojecten en doen, indien verantwoord ingezet, geen afbreuk aan de belangen van individuele rechthebbenden. Zo hebben onder meer de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief met Pictoright en Lira collectieve licenties met vrijwaringen gesloten die hen in staat stellen om grote collecties te digitaliseren en te ontsluiten.

Maar ondanks de vrijwaring kunnen erfgoedinstellingen nog steeds aansprakelijk worden gesteld voor het plegen van auteursrechtinbreuk, omdat voorafgaande toestemming voor het gebruik van werk van niet-aangesloten makers ontbreekt. Erfgoedinstellingen achten dit een onwenselijke situatie. Een wettelijke basis voor ECL zou de (aansprakelijkheid voor) inbreuken opheffen en erfgoedinstellingen zo de gewenste rechtszekerheid bieden. Ook de organisaties van rechthebbenden zijn geïnteresseerd in een ECL-oplossing die het voor erfgoedinstellingen gemakkelijker maakt collectieve licenties te sluiten zolang de belangen van individuele rechthebbenden voldoende worden gewaarborgd.

De in de Wet toezicht en geschillenbeslechting collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten vastgestelde waarborgen voor transparantie, good governance en billijke vergoedingen bieden reeds een goed kader voor de introductie van ECL in Nederland.

Organisaties van Nederlandse erfgoedinstellingen en de Federatie Auteursrechtbelangen hebben daartoe de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- ECL is met name geschikt voor grootschalige digitaliseringsprojecten omdat hiermee een duidelijk wettelijk kader wordt gecreëerd voor de clearing van rechten van zowel bekende als onbekende rechthebbenden. ECL vormt zo een aanvulling op de Richtlijn Verweesde Werken, die nadrukkelijk ruimte biedt voor ECL-regelingen.
- ECL kan worden opengesteld voor collecties van voor het publiek toegankelijke bibliotheken, onderwijsinstellingen en musea, alsook archieven, instellingen voor cinematografisch of audiovisueel erfgoed en publieke omroeporganisaties.
- Contractvrijheid staat voorop: de erfgoedinstelling en de collectieve beheersorganisatie bepalen samen of en onder welke voorwaarden een overeenkomst in aanmerking komt voor ECL.
- Wanneer partijen opteren voor ECL kan goedkeuring ervan door een onafhankelijke instantie worden overwogen, als waarborg dat aan de wettelijke voorwaarden voor ECL (o.a. representativiteit, gelijke behandeling van en een billijke vergoeding voor rechthebbenden) is voldaan en dat de rechten van niet-aangesloten rechthebbenden niet onredelijk beperkt worden. Mogelijk kan hiervoor aansluiting worden gezocht bij een bestaande instantie of procedure.
- Individuele rechthebbenden moeten de mogelijkheid hebben om hun werken buiten de ECL te houden of daaruit terug te trekken (opt-out).
- Collectieve beheersorganisaties zullen bij het uitkeren van een vergoeding geen onderscheid maken tussen aangeslotenen en niet-aangeslotenen.
- Aandacht verdient een mogelijke beperking van de termijn waarbinnen een niet-aangeslotene/rechthebbende een vergoeding kan vorderen (zoals in artikel 26a lid 3 van de Auteurswet).

Wij denken dat een wettelijke verankering van ECL in Nederland een belangrijk instrument kan worden om digitaliseringsprojecten te realiseren die het publiek op grote schaal online toegang bieden tot digitaal erfgoed, terwijl de belangen van rechthebbenden gewaarborgd kunnen blijven.

De introductie van een wettelijke basis voor ECL sluit bovendien goed aan bij het voornemen uit het regeerakkoord om het auteursrecht te moderniseren. Op korte termijn gaan wij daarom graag met uw ministeries in gesprek over dit onderwerp. Voor vragen naar aanleiding van deze brief kunt u contact opnemen met Michel Frequin (Federatie Auteursrechtbelangen) of Paul Keller (werkgroep auteursrecht erfgoedinstellingen).

Hoogachtend,

Paul Keller
Vicevoorzitter Kennisland

Pim van Klink
voorzitter Federatie Auteursrechtbelangen

mede namens:

Bij de Federatie Auteursrechtbelangen zijn aangesloten: Platform Makers, Platform Creatieve Media Industrie en VOI©E

FOBID (Netherlands Library Forum),
namens deze: Bas Savenije, voorzitter

Nederlandse Museumvereniging (NMV),
namens deze: Siebe Weide, directeur

Vereniging van Rijksmusea (VRM),
namens deze: Toine Berbers, directeur

Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland (BRAIN),
namens deze: Marens Engelhard, voorzitter

Digitaal Erfgoed Nederland (DEN),
namens deze: Marco de Niet, directeur

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid,
namens deze: Jan Müller, algemeen directeur